

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl valstybių skolų krizės poveikio ES valdymui (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 51/03)

Pranešėjas **Michael SMYTH**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. balandžio 29 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Valstybių skolų krizės poveikio ES valdymui.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 7 d. priėmė savo nuomonę.

Atsižvelgdama į naują Komiteto kadenciją, plenarinė asamblėja nusprendė dėl šios nuomonės balsuoti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 str. pagrindiniu pranešėju paskyrė Michael SMYTH.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 120 narių balsavus už, 7 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Valstybių skolų krizė, kurios priežastis – finansų ir fiskalinė krizė, kelia grėsmę pačiam ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) egzistavimui ir todėl būtini veiksmingi finansiniai, ekonominiai ir politiniai sprendimai. Krizė atskleidė Stabilumo ir augimo pakto, kaip valstybių narių fiskalinės atsakomybės užtikrinimo mechanizmo, trūkumus.

1.2 EESRK remia Tarybos bei ECOFIN veiksmus, kurių iki šiol imtasi siekiant padėti didelių finansinių sunkumų patiriančioms valstybėms narėms pasitelkus Europos stabilizavimo mechanizmą (ESM) ir Europos finansinio stabilumo fondą (EFSF). Tai laikinas sprendimas, tačiau jis gali sudaryti sąlyginės finansinės paramos pastovesnių procedūrų pagrindą ir sistemą sukuriant tikrą Europos valiutos fondą. Be to, būtų galima svarstyti Europos valstybių skolų valdymo agentūros, leidžiančios euroobligacijas, įsteigimo klausimą.

1.3 EESRK rekomenduoja euro zonoje parengti valstybių skolos mažinimo programas, kurios padėtų užtikrinti šios zonos ekonomikos ir pinigų stabilumą, kad nekiltų pavojus Europos ekonomikos atgaivinimo plano tikslų įgyvendinimui. Jas reikėtų suderinti su ekonomikos atgaivinimo ir užimtumo tikslais, išdėstytais Europos Komisijos komunikate „2020 m. Europa – pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“, kurių įgyvendinimui krizė turėjo neigiamos įtakos.

1.4 Iš skolų krizės galima pasimokyti daugelio naudingų dalykų ES valdymui ateityje. Ekonominės politikos darbo grupės pirminiai pasiūlymai dėl priežiūros ir sankcijų yra žingsniai teisinga linkme. Tačiau EESRK mano, kad sankcijas turėtų atsverti didesnis Europos solidarumas valdant valstybių skolas,

bet pabrėžia, kad kol kas nėra jokio oficialaus mechanizmo valstybių skolinių išsipareigojimų nevykdymo problemai spręsti. Tai ir toliau lieka struktūriniu EPS architektūros trūkumu, kurį politikos formuotojai turi pašalinti. Bet kuriuo atveju, reikėtų, kad sankcijos būtų politinio, o ne ekonominio pobūdžio siekiant išvengti dar didesnės susijusių valstybių skolos.

1.5 Didelė dalis kaltės dėl valstybių skolos krizės tenka kai kurių ES valstybių narių netinkamai ir pajamų, ir išlaidų požiūriu neatsakingai fiskalinei politikai. Kažkiek kaltės gali būti priskirta neatsargiam bankų skolinimui, kuris padėjo formuoti stovybų ir turto burbulams, kita dalis spekuliacinio pobūdžio reitingų agentūrų veiklai. Milžiniška kai kurių valstybių narių finansinė pagalba mokesčių mokėtojų pinigais bankams ir pasaulinės finansų sistemos trapumas taip pat buvo svarbus veiksnys, paskatinęs krizę. Ateityje turi būti įgyvendintos veiksmingos pasaulinės bankininkystės reformos, kurios užkirstų kelią tokiam elgesiui.

1.6 EESRK tikisi, kad Europos ekonomikos valdymo stiprinimo priemonėmis – jos bus pradėtos taikyti 2011 m. sausio mėn. kartu su Europos semestro ciklu, kuris padės glaudžiau koordinuoti valstybių narių ekonomikos politiką⁽¹⁾ – bus siekiama išlaikyti Europoje darbo vietas, kurioms dėl krizės kyla rimtas pavojus.

1.7 Vis dėlto Komitetas mano, kad, bent jau euro zonos valstybių atveju, nepakanka tik koordinuoti ekonomikos politiką. Reikalinga tikra bendra ekonomikos politika, ir prirėkus, nors pirmajame etape, užtikrinti biudžeto politikos koordinavimą.

⁽¹⁾ COM(2010) 367, Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonės.

2. Krizės aplinkybės. Ekonominę ir pinigų sąjungą remianti fiskalinė politika

2.1 Fiskalinė drausmė yra vienas iš pagrindinių makroekonominio stabilumo elementų, tai pirmiausia pasakytina apie tokią pinigų sąjungą kaip euro zona, kurią sudaro suverenios valstybės, atsakančios už savo fiskalinę politiką. Euro zonoje neliko nacionalinės pinigų ir valiutų kursų politikos, kuri galėtų išspręsti konkrečiai šaliai būdingus sukrėtimus. Tad galima teigti, kad fiskalinė politika yra visagalė, tačiau ji geriau padėtų įveikti tokius sukrėtimus, jei pradinė padėtis būtų stabili.

2.2 Siekiant užtikrinti patikimą fiskalinę politiką ir sumažinti pavojų kainų stabilumui, buvo sukurti tam tikri mechanizmai ir priemonės. Šios priemonės įtvirtintos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 121, 123, 124, 125 ir 126 straipsniuose ir apima Stabilumo ir augimo pakta (paremtą 121 ir 126 straipsniais), perviršinio deficito procedūrą (126 straipsnis), piniginio finansavimo draudimą (123 straipsnis), draudimą privilegijuota tvarka naudotis finansų įstaigomis (124 straipsnis) ir nuostatą dėl išpareigojimų teikti finansinę paramą neprisiėmimo (125 straipsnis).

2.3 Pagrindinė Sutartyje įtvirtinta biudžeto politikos taisyklė yra ta, kad valstybės narės vengia perviršinio bendrojo šalies biudžeto deficito. Kad atitiktų šį reikalavimą, valstybės narės turi stengtis, kad metinis bendrasis valstybės deficitas neviršytų 3 proc. BVP ir kad bendrosios valstybės skolos santykis su bendroju vidaus produktu būtų lygus 60 proc. pamatinei vertei arba už ją žemesnis.

2.4 Išskirtinėmis aplinkybėmis laikinas pamatinę vertę viršijantis biudžeto deficitas gali būti nelaikomas perviršiniu, jeigu jis lieka artimas šiai pamatinei vertei. ECOFIN taryba, vadovaujantis Europos Komisijos rekomendacija, turi teisę nuspręsti, ar valstybės narės deficitas yra perviršinis. Jei ši taryba nusprendžia, kad valstybė narė turi perviršinį deficitą, būtina imtis pagal perviršinio deficito procedūrą numatytų priemonių. Atitinkamai šaliai gali būti netgi taikomos sankcijos.

2.5 Stabilumo ir augimo pakto paskirtis – užtikrinti, kad būtų nuolat vykdoma patikima biudžeto politika. Šiuo paktu nustatyta valstybių narių prievolė laikytis vidutinės trukmės tikslo siekti „artimo subalansuotam arba perteklinio biudžeto“ būklės, apibrėžtos atsižvelgiant į atskirų šalių ypatumus. Tokios būklės išlaikymas turėtų leisti valstybėms narėms įveikti įprastus cikliškus svyravimus neviršijant 3 proc. pamatinės BVP vertės valstybės biudžeto deficito. Iš tikrųjų pastebimas didžiulis atotrūkis tarp Stabilumo ir augimo pakto koncepcijos ir jo veikimo. Europos centrinis bankas (ECB) šiuo klausimu neseniai išdėstė tokias pastabas:

„Vis dėlto atskiros valstybės narės nevienodai laikėsi Maastrichto sutartyje ir Stabilumo ir augimo pakte nustatytų biudžeto normų. Kai kuriose šalyse buvo nuolat viršijamas 3 proc. pamatinės BVP vertės valstybės biudžeto deficitas ir iš to galima daryti išvadą, kad bent jau šiais atvejais įgyvendinant Paktą trūko reikiamo griežtumo ir politinės valios. Skirtingose valstybėse narėse įvairaus lygio nukrypimus nuo fiskalinių planų lėmė pernelyg optimistinės augimo prognozės, ex post duomenų patikslinimai, didesni nei tikėtasi pajamų svyravimai ir nuolatiniai nukrypimai nuo prognozuotų išlaidų.“ (Ten years of the Stability and Growth Pact, ECB Monthly Bulletin straipsnis, 2008 m. spalio mėn.)

2.6 Fiskalinių taisyklių, kuriomis grindžiama EPS, nesilaikymas jau pastebėtas prieš dabartinę pasaulio finansų krizę, tačiau galima teigti, kad pavojus, jog pinigų sąjungai priklausanti šalis nevykdys su valstybės skola susijusių išpareigojimų, yra antras krizės etapas. Praėjus dešimčiai ar netgi daugiau metų, kuomet buvo lengvai dalijamos paskolos, lėmusios būsto pirkimo ir statybų bumą, kai kuriose šalyse žlugo ekonomika ir jos susidūrė su nevaldomo skolos didėjimo problema. Šiek tiek ironiška, kad iškilus bankų krizei Graikijos, Ispanijos ir Portugalijos vyriausybės neturėjo imtis savo bankų sistemų gelbėjimo priemonių, finansuojamų mokesčių mokėtojų pinigais, tačiau jų valstybės skolos problemos šiuo metu kelia pavojų visos ES bankų sistemos stabilumui. Tai rodo, kad finansinė pagalba mokesčių mokėtojų pinigais bankams nebuvo pagrindinė valstybės skolos padidėjimo priežastis.

2.7 Bankų krizės metu dažnai buvo teigiama, kad kai kurie bankai yra „per dideli žlugti“. Šiuo metu kalbama apie valstybes nares, kurios, nors ir slegiamos didžiulės valstybės skolos, yra „per daug svarbios, kad būtų paskelbtos nemokiomis“. Mokesčių mokėtojams jau buvo sunku susitaikyti su būtinybe gelbėti nusiikalstamą veiklą vykdžiusius bankus, o tarptautinių obligacijų rinkų reikalavimas pakoreguoti kai kurių valstybių narių viešuosius finansus – veikiausiai dar skausmingesnis. Dėl valstybės skolinių išpareigojimų nevykdymo atsiradęs netikrumas pradėjo kenkti ir pačiam eurui ir sukėlė bėgštamumą, kad su ta pačia problema gali susidurti ir kitos euro zonai priklausiančios valstybės narės.

2.8 Valstybių skolų krizė yra pasitikėjimo ES apskritai ir visų pirma euro zona krizė. Tam reikalingas politinis ir finansinis sprendimas. Ši krizė privertė suabejoti pirmiau minėtų fiskalinių priemonių bendros valiutos stabilumui užtikrinti veiksmingumu. Būtų galima pagrįstai teigti, kad, žlugus Stabilumo ir augimo paktui, Europa turi susikurti naują fiskalinę ir pinigų sistemą, kuri padėtų veiksmingiau įveikti neigiamus ekonominius rezultatus ar netgi valstybės narės žlugimą. Jei tikrai taip, tai kokia ši sistema turėtų būti?

3. Alternatyvios fiskalinės ir pinigų sistemos

3.1 Pastaraisiais mėnesiais įvyko keletas pokyčių tiek politinės teorijos, tiek politikos įgyvendinimo lygmenimis. Vienas įdomių pasiūlymų, kaip įveikti šią valstybių skolų krizę ir išspręsti valstybių įsipareigojimų nevykdymo klausimą – įkurti Europos valiutos fondą (EVF) ⁽²⁾. Šis pasiūlymas grindžiamas tuo, kad Tarptautinis valiutos fondas (TVF) neturi patirties, kaip spręsti problemą iškilus grėsmei, jog pinigų sąjungai priklausanti šalis nevykdys valstybės skolinių įsipareigojimų. Įsteigus EVF, ES įgytų daug stipresnius įsipareigojimų vykdymo užtikrinimo mechanizmus.

3.2 Europos valiutos fondo idėją reikėtų laikyti analogiška politiniam atsakui į pastarojo laikotarpio finansinį nuosmukį, kai politikos tikslas buvo užkirsti kelią didelių finansų įstaigų žlugimui. ES jau brendant iš bankininkystės krizės, politinėse diskusijose pagrindinis dėmesys skiriamas reformoms, kurios įgalins valdyti finansų įstaigų įsipareigojimų nevykdymą ir nemokumo problemų turintiems didesniems bankams patiems finansuoti gelbėjimo fondus. Kitaip sakant, stabilizavus finansų sistemas, Europos politikos formuotojai dabar pagrindinį dėmesį skiria tam, kad užtikrintų, jog ateityje ištikus krizei našta tektų finansų įstaigoms, o ne mokesčių mokėtojams. Bankininkystės reforma siūloma numatyti aukštesnius kapitalo pakankamumo normatyvus, griežtesnę priežiūrą, bankininkų premijų apribojimą ir problemų sprendimo planų (angl. „living wills“) sudarymą. Kalbant apie ekonominę ir pinigų sąjungą – kad būtų apsaugota bendra valiuta, sistemą reikia taip sustiprinti, kad ji įveiktų nestabilumą, kai viena jos narių nevykdo savo įsipareigojimų arba bankrutuoja.

3.3 Europos valiutos fondo idėjos iniciatoriai teigia, kad ji atitiktų Sutartyje numatytą tvirtesnio bendradarbiavimo idėją ir todėl Sutarties nereikėtų iš dalies keisti. Tinkamai įsteigtas EVF pašalintų EPS architektūros trūkumus, kuriuos lėmė iki šiol neveikiantis Stabilumo paktas ir akivaizdus gelbėjimo draudimo nuostatos nepatikimumas.

3.4 Kaip būtų finansuojamas toks fondas? Siekiant kuo labiau sumažinti šiuo metu iškilusią moralinio pavojaus problemą, su kuria dabar susiduria Vokietija ir Prancūzija bendrai finansuodamos Graikijai skirtų neatidėliotinių priemonių paketą, į EVF įnašus mokėtų tik tos šalys, kurios pažeidžia Maastrichto kriterijus. Jų įnašo dydis būtų nustatomas laikantis dviejų taisyklių:

— 1 proc. per metus nuo „perviršinės skolos“, kuri apskaičiuojama pagal skirtumą tarp tikrojo valstybės skolos dydžio (praėjusių metų pabaigos duomenimis) ir Maastrichto krite-

rijaus ribos – 60 proc. BVP, Graikijos atveju, kurios skolos ir BVP santykis yra 115 proc., reikštų, kad jos įnašas į EVF sudarytų 0,55 proc.,

— 1 proc. perviršinio deficito, t. y. deficito dydžio, duotaisiais metais viršijančio Maastrichto sutartyje nustatytą 3 proc. BVP ribą, Graikijos atveju, kurios deficitas sudaro 13 proc. BVP, įnašas į EVF būtų 0,10 proc. BVP.

2009 m. visas Graikijos įnašas siektų 0,65 proc. BVP, o tai žymiai mažiau nei dabar reikalaujamos griežtos taupymo priemonės.

3.5 Be to, EVF galėtų skolintis rinkose, kad, be jau sukauptų įnašų, turėtų pakankamai lėšų patenkinti bet kokius poreikius. EVF galėtų finansinę paramą teikti likviduodamas dalį savo turimų akcijų arba garantuodamas kurios nors valstybės narės vyriausybės skolos vertybinių popierių emisiją. Jei siūlomas finansavimo mechanizmas būtų veikęs nuo EPS sukūrimo pradžios, EVF galėjo būti sukaukęs 120 mlrd. eurų atsargų. Tų lėšų, kartu su atitinkamomis pasiskolintomis lėšomis rinkoje, pakaktų finansuoti kurios nors nedidelės euro zonos valstybės narės gelbėjimą.

3.6 Kalbant apie reikalavimų laikymosi užtikrinimą, ES turi keletą pasirinkimo galimybių – nuo struktūrinių fondų neskyrimo, garantijų naujam finansavimui neteikimo iki visiško šalies atskyrimo nuo euro zonos pinigų rinkos. Tokios sankcijos būtų taikomos palaipsniui, nes taikant jas atskirai, valstybės narės, kurios nevykdo anksčiau sutartų reformų programų, patirtų didelį ekonominį spaudimą.

3.7 Vienas iš siūlomo EVF pranašumų būtų tai, kad jis galėtų valdyti euro zonos narės, kuri nesilaiko reformų programos reikalavimų, įsipareigojimų nevykdymą. Palyginti su neaiškia skolų restruktūrizavimo tarptautinėse obligacijų rinkose padėtimi, EVF galėtų pasiūlyti įsipareigojimų nevykdančios valstybės skolos vertybinių popierių turėtojams iškeisti šią skolą taikant įprastą nuolaidą pagal pretenzijas EVF. Tokiu būdu ir dėl įsipareigojimų nevykdymo įvykusio žlugimo poveikis būtų mažesnis, ir finansų įstaigų nuostoliai būtų mažesni.

3.8 Visi, kurie remia EVF idėją teigia, kad į tokį fondą būtų kur kas geriau kreiptis nei į TVF. EVF galėtų valdyti padėtį, kai valstybė nevykdo savo įsipareigojimų, ir taip būtų iki minimumo sumažintas jo žlugdantis poveikis obligacijų ir kitose finansų rinkose. Kaip ir pamokos, gautos iš bankininkystės krizės, taip ir politika dabar turėtų būti taip formuojama, kad ne tik būtų užkirstas kelias krizėms ateityje, bet ir būtų joms pasirengta. Kai ir jei dabartinė krizė baigsis, Europa turi pasirengti naujai krizei.

⁽²⁾ Visas šio pasiūlymo tekstas išdėstytas D. Gros ir T. Mayer, „How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pean) Monetary Fund“. Policy Brief No202, Centre for European Policy Studies, 2010 gegužė. Dauguma šiame dokumente pateiktųjų argumentų paimti iš šio išvalgaus straipsnio.

3.9 Kitos įdomios idėjos sutelktos į įtampą, kylančią tarp būtinybės atgaivinti Europos ekonomiką ir skolos sumažinimo. Tyrimas parodė, kad euro zonoje Maastrichto kriterijų ir Stabilumo ir augimo pakto fiskalinė drausmė stabdė ekonomikos augimą, palyginti su JAV ir JK⁽³⁾. Paradoksalu tai, kad finansų krizė prasidėjo JAV ir ten politinė reakcija pasireiškė labai stipriu fiskaliniu ir piniginiu anticiklišku postūmiu. Euro zonos makroekonominė politika nukentėjo nuo inercijos, nes politika buvo palankesnė pinigų stabilumui, o ne augimui. Tai suprantama atsižvelgiant į tai, kad buvo siekiama, jog nesusvyruotų bendros valiutos ir ECB patikimumas, tačiau dabar į tai galima žvelgti kaip į kliūtį, galinčią trukdyti ekonomikos atsigavimui. Iš tikrųjų, galima pateikti argumentų, kad Stabilumo ir augimo pakte numatytų ribų sušvelninimas būtų galėjęs padėti ekonomikai atsigaivinti ir užbaigti skolos krizę.

3.10 Tvirtinama, kad bet kuri politinė ar institucinė priemonė valstybės skolos krizei įveikti turėtų spręsti skolos sumažinimo klausimą nekeliant pavojaus Europos ekonomikos atgaivinimo programos tikslams. Vienas iš galimų būdų šiam tikslui pasiekti – skolos mažinimo procesą derinti su investicijų didinimu, kad nepasireikštų skolos mažinimo defliacinis poveikis. Toks pasiūlymas pagrįstas Deloro 1993 m. baltąja knyga dėl augimo, konkurencingumo ir užimtumo, o jos pagrindinis aspektas – skolos perkėlimo galimybė. Pagal jį kiekvienos valstybės narės valstybės skolos dalis būtų perkelta į Europos Sąjungos obligacijas. Perkėlimas vis tiek įpareigotų valstybes nars aptarnauti savo skolos dalį, tik dabar jau euroobligacijomis. Todėl tai reikštų ne skolų nurašymą ar valstybių narių, susidūrusių su skolos grąžinimo sunkumais, skolos padidėjimą, bet mažesnes perkeltos sumos aptarnavimo sąnaudas. Tokio pasiūlymo rėmėjai tvirtina, kad tai būtų galima pasiekti laikantis dabartinės Sutarties nuostatų. Kartu su skolos perkėlimu, siūloma, kad Europos investicijų banko (EIB) ir nacionalinių finansų įstaigų paskolos būtų teikiamos ir Europos ekonomikos atgaivinimo programai finansuoti bei sušvelninti dirbančiųjų pajamų ir prekybos sumažėjimą dėl agresyvaus skolos mažinimo.⁽⁴⁾

3.11 Oficialus atsakas į skolos krizę buvo suformuluotas 2010 m. gegužės 9 d. neeiliniame Tarybos posėdyje. Jis apima Europos finansų stabilizacijos mechanizmo sukūrimą, grindžiamą Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 straipsnio 2 dalimi (išimtinės aplinkybės) ir euro zonos valstybių narių tarpvyriausybiniu susitarimu. EFSM disponuoja 60 milijardų eurų, ir jis naudojamas laikantis sąlygų, kurios panašios į TVF keliamas sąlygas. Be to, buvo nustatyta specialios paskirties prie-

monė, toliau vadinama Europos finansinės padėties stabilizavimo priemone (EFPSP). Specialios paskirties priemonė bus taikoma trejus metus ir disponuos 690 milijardų eurų, kuriuos galės skirti euro zonos valstybei narei, patiriančiai išimtinių finansinių sunkumų. Be to, Europos centrinis bankas pradėjo dalyvauti obligacijų rinkose, pirkdamas finansinių sunkumų patiriančių valstybių skolą.

3.12 Šios naujos priemonės turi keletą svarbių aspektų. Pirmia, tai nėra galimybė gauti pigių finansų; palūkanas ir pagrindinę paskolos sumą atitinkama valstybė narė sumokės per Komisiją. Šiuo požiūriu EFSM nėra gelbėjimo nuo bankroto priemonė ir todėl neprieštarauja 125 straipsniui. Antra, EFSM ir EFPSP reiškia kredito linijas, o ne biudžeto eilutes ir todėl neprieštarauja sprendimui dėl „nuosavų išteklių“. Trečia, EFPSP veiks trejus metus, tačiau jos poveikis gali būti keleriais metais ilgesnis, jei bus išleistas obligacijos, kurių išpirkimo terminas yra ilgesnis. Ketvirta, numatyta, kad EFPSP išleis obligacijas, kurioms iki 120 proc. garantiją suteiks visos ES valstybės narės; tikimasi, kad šioms obligacijos bus suteiktas AAA reitingas ir tokiu būdu bus iki minimumo sumažintos jų aptarnavimo sąnaudos⁽⁵⁾. Galiausiai, EFSM yra apčiuopiamas įrodymas, kad ekonominės ir pinigų sąjungos pagrindas ir toliau yra ES solidarumas.

3.13 EFSM pasiūlymų veiksmingumas sprendžiant dabartinę skolos krizę paaiškės per artimiausius mėnesius ir priklausys nuo to, kaip atskiros valstybės narės įgyvendina ES ir TVF reikalaujamą fiskalinį koregavimą. ES dar kartą patvirtino savo pasiryžimą sustiprinti fiskalinę drausmę ir rasti ilgalaikį krizės sprendimo būdą. Remiantis pastaruoju teiginiu, pasigirdo spėjimų, kad EFSM ir EFPSP gali likti visam laikui, tačiau tokį sprendimą būtų sunku priimti, kadangi jam reiktų vieningo visų valstybių narių pritarimo. Kadangi politikos formuotojai nepateikia jokių esminių pasiūlymų, kaip elgtis, jei valstybė nevykdys savo skolinių įsipareigojimų, galima daryti išvadą, jog jie neleis, kad taip atsitiktų. Nors tai visiškai suprantama, tačiau skolinių įsipareigojimų nevykdymo galimybės tai nepanaiškina.

4. Pamokos, iš kurių reikia pasimokyti

4.1 Tampa aišku, kad skolų krizės buvo galima išvengti, jeigu valstybėse narėse ir ES valdymas būtų buvęs geresnis; dabar tiesiog būtina, kad padarytos valdymo klaidos nepasikartotų. Todėl darbo grupė ekonominės politikos koordinavimo klausimais paskelbė keletą Stabilumo ir augimo pakto atitinkančių priemonių biudžeto priežiūrai sustiprinti. Šios priemonės skirtos valstybių narių biudžetų projektų tarpusavio patikrinimams,

⁽³⁾ Žr. Fitoussi, J.P. ir F. Saraceno. „Europe: How deep is a Crisis? Policy Responses and Structural Factors Behind Diverging Performances“. Journal of Globalisation and Development. Volume 1 Issue 1. Berkeley Electronic Press. 2010.

⁽⁴⁾ Išsamiai šių pasiūlymų apžvalgą žr. Holland, S. „A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion“, <http://www.insightweb.it/web/node/136> (2010 6 10 prieiga).

⁽⁵⁾ Rugsėjo 21 d. visos pagrindinės kredito reitingų agentūros pareiškė, kad jos suteiks AAA reitingą EFPSP paskoloms.

ankstesniam sankcijų taikymui už nesilaikymą 3 proc. ir 60 proc. skolos ribų, perviršinio deficito procedūros inicijavimą, jeigu skola nesumažinama laiku, ir didesnei nacionalinių statistikos tarnybų nepriklausomybei nuo atitinkamų nacionalinių vyriausybių.

4.2 Pagrindinių reitingo agentūrų vaidmuo ir elgesys visą finansinės ir skolų krizės laikotarpį buvo, švelniai tariant, nekoks ⁽⁶⁾. Kanclerė Angela Merkel pasiūlė sukurti naują nepriklausomą europinę reitingo agentūrą, kuri konkuruotų su dabartinėmis didžiosiomis trimis agentūromis ⁽⁷⁾. Be to, buvo pasiūlyta suteikti Eurostatui įgaliojimus skelbti valstybių narių viešųjų finansų reitingus. Jeigu Eurostatui būtų buvę suteikti tokie įgaliojimai, jis būtų anksčiau perspėjęs apie Graikijos skolos krizę ⁽⁸⁾.

4.3 Komisija buvo kritikuojama dėl nepakankamo budrumo ir neaktyvumo užtikrinant nacionalinių viešųjų finansų duomenų kokybę. Šie klausimai susiję su platesnio masto klausimais – priežiūra, patikrinimais ir reikalavimų laikymusi – kurie lėmė Stabilumo ir augimo pakto mechanizmų nesėkmingą veikimą. Visi ilgesnės trukmės sprendimai turi veiksmingai išspręsti šiuos klausimus.

4.4 Nors Graikijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje bankai ir nebuvo gelbėjami nuo bankroto mokesčių mokėtojų pinigais, tačiau tokių gelbėjimų mastas kitose ES šalyse ir JAV prisidėjo prie precedento neturinčio spaudimo vyriausybės obligacijų rinkoms ir pagreitino šią krizę. Būtina, kad veiksmingos pasaulinės bankininkystės reformos, kurios neleistų pasikartoti tokioms finansų, ekonomikos ir socialinio nestabilumo krizėms, būtų įgyvendintos.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Išsamią diskusiją apie reitingo agentūrų trūkumus žr. JAV vertybinių popierių ir biržų komisijos (SEC) pranešime „*Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies*“ <http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf> (2010 6 10 prieiga).

⁽⁷⁾ Airijos *Times* skelbia, kad Vokietijos kanclerė pasakė, kad savaime aišku, jog naujoji agentūra būtų politiškai nepriklausoma, ir veiktų laikydamasi tvarios ekonomikos principų, labai nesiorientuodama į trumpalaikius tikslus. *Irish Times*, 2010 m. gegužės 21 d.

⁽⁸⁾ Kai lankėmės EUSROSTAT mums buvo pasakyta, kad Eurostat nuolat kartojo išankstinius perspėjimus dėl didelio Graikijos biudžeto deficito ir valstybės skolos krizės, bet niekas jo neklaušė.